

Узумчиликдаги имкониятлар таҳлил қилиниб, кенг кўламли чора-тадбирлар белгиланди

Президент Шавкат Мирзиёев раислигига 7 июль куни узум етиштириш, уни саноат усулида қайта ишлашни ривожлантириш ҳамда ҳудудларда энотуризмни йўлга қўйиш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

Давлатимиз раҳбари юртимизда азалдан узумчилик анъанаси бўлгани, уни ривожлантириш учун катта имкониятлар борлигини таъкидлади.

- Узумчилик бу – халқимизнинг асрлар давомидаги миллий дехқончилик маданияти, қадрияти, ғурури ва даромад манбаи ҳисобланади. Узум халқимизнинг турмуш тарзи ва урф-одатлари билан бевосита боғланиб кетган. Ҳар бир кўчада, хонадонда ток бўлган. Ҳусайнин, тойфи, ризамат ота, келинбармоқ ва кишиши каби узумларимизнинг довруғи узоқ-узоқларгача танилган, – дея таъкидлади Шавкат Мирзиёев.

Бугунги кунда юртимизда фермер хўжаликлари томонидан 90 минг гектар майдонда узум етиштирилмоқда. Бу тармоқда 900 минг аҳоли доимий ва мавсумий иш билан банд.

Сўнгги тўрт йилда 52 минг гектар янги токзорлар ташкил этилиб, соҳага 210 миллиард сўм субсидиялар ажратилди. Шу давр мобайнида мева-сабзавотлар экспортида узумнинг улуши 2 бараварга кўпайди.

Лекин бугунги бозор талабини таҳлил қиласиган бўлсак, бу соҳада бундан-да катта имкониятлар бор. Ҳусусан, жаҳон бозорида хўраки узум савдоси мевалар ичидан учинчи ўринда бўлиб, ҳар йили унга бўлган талаб ўртacha 350 миллион долларга ўсмоқда.

Бундай узум бўйича Ўзбекистоннинг экспорт салоҳиятини келгуси тўрт йилда камида 600 миллион долларга, майиз бўйича 500 миллион доллар ва табиий винода 100 миллион долларга етказиш мумкинлиги ҳисоб-китоб қилинган.

Узумчиликнинг иқтисодий самарадорлиги ҳам, ижтимоий аҳамияти ҳам катта. Масалан, 1 гектар хўраки узум етиштириш учун ўртacha 100 миллион сўм харажат қилиб, 4 йилдан кейин йилига 250 миллион сўм соғ фойда олиш мумкин. Шунингдек, узум данагидан олинадиган ёғ ҳам жаҳон бозорида юқори баҳоланади.

Яна бир мұхым жиҳати, 1 гектар ғалла майдонида 2 киши ишлаб, күпи билан 20 миллион сүмлик маҳсулот етиштирилса, узумчиликда, айниқса, шпалер усулида 10 нафаргача аҳолини иш билан таъминлаб, 300 миллион сүмлик маҳсулот ишлаб чиқариш ҳамда ўртача 25 минг долларлик экспорт қилиш мүмкін.

Шу каби таҳлиллар бу соңага катта әътибор қаратиш, күплаб масалаларни ҳал әтиш зарурлигини күрсатмоқда.

Афсуски, айрим ҳудудларда йирик токзорлар майдони сүнгги түрт йилда 7 минг гектарга камайған. Тармоқда селекция ишлари деярли йўқ, ҳалигача 40-50 йил аввал яратилган узум навлари экиб келинмоқда. Токзорларни янгилашни рағбатлантириш тизими йўлга қўйилмаган. Кўчат етиштириш илмига ва технологиясига амал қилинмайди, кўчат касаллклари билан олимлар ҳам, ишлаб чиқарувчилар ҳам шуғулланмайди. Шу боис, ҳосилдорлик ҳам пасайиб, касаллик эса кун сайн кўпайиб бормоқда. Токзорларнинг атиги 38 фоизи интенсив усулда парваришлиланмоқда.

Маҳаллий узумларимиз ҳосилдорлиги Осиёning бошқа давлатлариiga нисбатан 1,5-2 бараварга кам. Қолаверса, юртимизда етиштириладиган узумлар аксарияти данакли бўлиб, жаҳон бозорида данаксиз узумга бўлган талаб кескин ортиб бормоқда.

Узумни қайта ишлаш даражаси ҳам замон талаби даражасида эмас. Табиий винонинг умумий спиртли ичимликлар истеъмолидаги улуши бор-йўғи 2 фоизни ташкил этади.

Энотуризм, яъни вино туризми ҳам тармоқ сифатида ривожланмаган. Самарқанд, Фарғона ва Тошкент вилоятларида тўрттагина туристик узум плантациялари ташкил этилган, холос.

Шу боис йиғилишда узумчиликни кенг кўламда ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди.

Аввало, тоғолди туманларида йирик узумчилик плантацияларини ташкил әтиш зарурлиги таъкидланди.

Мисол учун, ўтган йили Олтиарық туманида ғалла майдонлари қисқартирилиб, 2 минг гектар ерда йирик узумзорлар барпо этилган эди. Уларда тумандаги 5 минг нафар аҳоли доимий иш билан таъминланди.

Энг асосийси, бунинг эвазига құшимча 60 минг тонна узум етиштирилиб, унинг экспорти кейинги йилда қарийб 100 миллион долларга, түлиқ ҳосилга киргандан кейин эса йилига 200 миллион долларга етади.

Шунингдек, Фориш, Ғаллаорол, Янгиобод, Чироқчи, Пайариқ, Құшработ туманларида ҳам янги токзорлар барпо этилган.

Шундай тажриба асосида Қорақалпоғистон ва вилоятлардаги 44 та туманда янги экспортбоп узум плантациялари ташкил этиш вазифаси қўйилди.

Давлатимиз раҳбари ушбу плантацияларга хизмат кўрсатиш инфратузилмасини йўлга қўйиш мұхимлигини таъкидлади. Шу мақсадда Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг ҳудудий бўлинмаларида узумчиликни ривожлантириш, кўчат билан таъминлаш ва касалликлардан ҳимоя қилиш бўйича Лойиҳа оғислари ташкил этилиши белгиланди.

Академик Маҳмуд Мирзаев номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институти ҳамда бошқа илмий муассасаларнинг ерларида сертификатланган узум кўчатлари етиштириш йўлга қўйилади. Токзорлар барпо этиш ва эскиларини янгилашни рағбатлантириш мақсадида сертификатланган янги узум плантацияларининг ҳар бир гектарига 10 миллион сўмдан субсидия берилади.

Узумзорлар ташкил этишни молиялаштириш учун банкларга 100 миллион доллар ресурс ажратилади.

Мева-сабазавотлар тўкинлигига аҳоли томорқалари ҳам катта манба. Мисол учун, Булоқбоши туманидаги хонадонларда 5 минг тонна узум етиштирилиб, 15 миллиард сўм даромад олиниши кутилмоқда.

Президентимиз бу тажрибани барча ҳудудларда оммалаштириб, томорқа четларида, йўл бўйларида узум етиштириш анъанасини кенгайтириш зарурлигини таъкидлади.

Йиғилишда соҳага илм ва инновацияларни кенг жорий этиш масаласига алоҳида эътибор

қаратилди. Инновацион ривожланиш вазирлигига хорижий тажриба асосида узумнинг ҳосилдор, данаксиз, совуқса ва касалликларга чидамли янги навларини яратиш бўйича топшириқ берилди.

Токни фақатгина шпалерга кўтариш ҳисобига ҳосилдорликни 2-3 баравар кўпайтириш мумкинлиги қайд этилди. Буни қўллаб-куватлаш мақсадида энди шпалер ўрнатиш харажатларининг 30 фоизгача қисми бюджетдан қопланиши белгиланди. Шунингдек, узумчиликда қўлланиладиган асбоб-ускуналар ва техникалар божхона тўловларидан озод этилади.

Давлатимиз раҳбари узумни қайта ишлаш ва тайёр маҳсулотга айлантиришнинг тўлиқ циклини яратиш учун виночилик кластерлари ташкил этиш кераклигини таъкидлади.

Уларга узумни қайта ишлаш, майиз қуритиш ва қадоқлаш ускуналарини сотиб олиш учун молиявий имтиёзлар бериладиган бўлди. Шунингдек, табиий виноларга нисбатан акциз солиғи бекор қилиниши белгиланди.

Экспорт имкониятлари таҳлил қилинап экан, жорий йилда хўраки узум экспортини 200 миллион долларга, майизбоп узум экспортини 130 миллион долларга, табиий узум виноси экспортини 50 миллион долларга етказиш мумкинлиги айтилди.

Юртимиз узум навларининг миллий брендини яратиб, хорижда тарғиб этиш, салоҳиятли бозорлар билан фитосанитар келишувларга эришиш бўйича топшириклар берилди.

- Тармок раҳбарлари ва ҳокимлар келгуси йилларда экспортни янада ошириш учун ўзларининг аниқ режаларини белгилаб олишлари керак. Бундан буён, этиштирилган ҳосил 30 фоизигача экспорт қилинса, даромад ва мулк солиқлари 30 фоизга, экспорт 30 фоиздан ошса, 2 бараварга камайтирилади. Шунингдек, экспорт қилинган ҳар бир литр табиий вино учун, 5 минг сўм субсидия ажратилади, – деди Шавкат Мирзиёев.

Узумзорларда энотуризм учун зарур инфратузилма яратиш чора-тадбирларига ҳам тўхталиб ўтилди.

Йиғилишда муҳокама қилинган масалалар юзасидан Бош вазир ўринбосарлари, вазирлар ва ҳокимлар ахборот берди.

Манба